

Qui codifica estandarditza⁶⁴

L'objectiu d'aquest text és analitzar la illocutivitat del discurs normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC): és a dir, fins a quin punt la comunitat lingüística catalana rep clarament la normativa de l'IEC i què condiciona aquest grau de claredat. Per fer aquesta anàlisi, analitzem, en primer lloc, quina mena d'emissor és l'IEC i fins a quin punt l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) li disputa les seves atribucions discursives; en segon lloc, fins a quin punt l'IEC emet missatges coherents sobre una mateixa qüestió; i, en tercer lloc, quin tipus de receptor és el destinatari dels missatges de l'IEC. Un cop presentats aquests elements del discurs normatiu de l'IEC, ens plantegem fins a quin punt aquesta comunicació és clara en la situació comunicativa que es dona quan un catalanoparlant consulta una obra normativa. Aquesta anàlisi s'exemplifica en una frase creada *ad hoc* amb unes quantes formes la correcció de les quals ha estat tradicionalment discutida.⁶⁵

1. EL DISCURS NORMATIU CATALÀ

En qualsevol discurs, hi ha un emissor que intenta comunicar alguna cosa a un receptor. En aquest procés és un fet acceptat que cal distingir diferents «actes de paraula»: la *locució* (el missatge en si), la *illocució* (la intenció de l'emissor en dir el missatge) i la *perlocució* (la consecució per l'emissor del seu propòsit).

En el discurs normatiu oficial, l'emissor és la institució que té reconeguda oficialment la funció d'acadèmia de la llengua, que difon els seus missatges a través

64. Intervenció en la taula rodona «Una llengua normativitzada: una societat normalitzada?».

65. Atès l'espai de què disposem, ens veiem obligats a no donar el detall de les prescripcions de l'IEC i de l'AVL.

dels documents que publica (en paper o electrònicament), missatges que s'adrecen a tota persona que necessiti o vulgui resoldre un dubte sobre correcció lingüística.

Segons Alain Berrendonner (*L'éternel grammarien*), «l'aspect le plus manifeste du discours normatif est sa visée conative. [...] [Les textes normatifs] recherchent identiquement un même effet perlocutoire, qui est d'amener leurs destinataires à employer certaines formes grammaticales, et à en éviter d'autres. Pragmatiquement, le discours normatif apparaît donc dès l'abord comme un faire dire»; és a dir, segons Berrendonner, és l'«instrument d'un pouvoir sur la parole d'autrui». En aquest text, no parlarem de fins a quin punt la comunitat catalanoparlant segueix sempre la normativa de l'IEC (qüestió potser no prou atesa), sinó si la persona que consulta els documents oficials pot entendre'n clarament les instruccions.

2. L'EMISSOR

En el discurs normatiu, com en qualsevol discurs instructiu, la perlocució depèn d'entrada i en bona mesura de l'autoritat que el receptor atorga a l'emissor. En el cas del discurs normatiu català, a causa de la història sociolingüística de la llengua, ha estat molt rellevant la distinció entre *codificació oficial* i *codificació particular*: encara ara, en català hi ha dubtes lingüístics que només es troben comentats en les obres de Francesc de Borja Moll, de Manuel Sanchis Guarner o d'Albert Jané, entre d'altres, o en els llibres d'estil actuals. Per tant, si recollim una distinció prou establerta en la nostra societat, al costat de l'autoritat *oficial*, legal, hi ha l'anomenada autoritat «moral», adquirida pel prestigi de l'activitat i dels criteris exposats. (No són excloents, ans al contrari: la situació desitjable és que vagin unides en el mateix emissor.)

És sabut que, actualment, l'emissor a qui la immensa majoria de la comunitat lingüística catalana i les comunitats científiques nacional i internacional atorguen l'autoritat moral per fixar la normativa del català és l'IEC, malgrat les discussions inevitables sobre algunes de les seves decisions —discussions pròpies d'una comunitat científica nombrosa, diversa i ben preparada, i sovint promogudes per la Secció Filològica (SF) mateix.

Pel que fa a l'autoritat legal, el resum és que l'IEC va ser creat per la Diputació de Barcelona el 1907, que el 1976 va ser reconegut com a acadèmia normativa lingüística pel Reial decret 3118/1976 de 26 de novembre i que el Parlament de Catalunya, mitjançant la Llei 8/1991, de 3 de maig, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, va ratificar amb rang de llei aquesta autoritat.

En quina situació deixen aquest seguit de normes de rang diferent l'autoritat de l'IEC? Pel que fa al Reial decret de 1976, d'acord amb Albert Branchadell, Xavier Rull i Manuel Pérez-Saldanya (en sengles comentaris personals), cal tenir en compte les següents observacions, que en matisen l'efecte legal:

- a) És un decret preconstitucional.
- b) Afirmar que «l'àmbit d'actuació de l'IEC s'expandeix pels territoris de llengua catalana», però no especifica quins són aquests territoris; a més, és discutible que equivalgui a afirmar l'autoritat lingüística sobre aquests territoris.
- c) Aquest decret només és vàlid per als territoris de llengua catalana situats a l'Estat espanyol.

Tanmateix, també és sabut que certs sectors socials valencians al marge de la comunitat científica en general —amb una magnitud difícil de calcular— atorguen autoritat moral a l'AVL. I no és menys sabut que el Govern valencià va crear l'AVL mitjançant la Llei 7/1998, de 16 de setembre, de la Generalitat Valenciana, de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i la va ratificar en la Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV 2006). Això no comporta, però, l'afirmació que el valencià sigui una llengua diferent. Aquesta institució, doncs, també gaudeix d'«autoritat legal».

Per tant, pel que fa a l'emissor del discurs normatiu oficial català, la persona no catalana que s'interessi per l'estandardització d'aquesta llengua es trobarà amb la situació que hi ha un emissor per a tot el domini lingüístic i un per a una zona determinada, amb un reconeixement legal i moral diferents. El conflicte de competències apareix, doncs, de seguida. I afecta directament el propòsit de la nostra reflexió: qui pot adreçar-se a la comunitat lingüística valenciana catalanoparlant per dir-li quin és el model correcte de la seva varietat? De quina institució ha de fer cas aquesta comunitat? El possible litigi legal és entre una institució reconeguda per Reial decret i per una llei autonòmica (l'IEC) i una institució creada per una llei autonòmica i reconeguda per una d'orgànica (l'AVL).⁶⁶

Passem a una altra dimensió de qualsevol discurs: el fet obvi que el missatge es transmet mitjançant un codi. Creiem pertinent suscitar aquesta qüestió, ja que qualsevol discurs que prescriu l'ús lingüístic és escrit segons aquesta mateixa prescripció. Fins aquí el lector es pot mostrar sorprès d'aquesta obvietat. Però la qüestió ja no és tan òbvia en els casos en què l'emissor permet al receptor més d'una possibilitat. En aquest cas se suscita el compliment o no de la vella màxima «Fes el que jo et dic que facis, i no el que jo faig»: malgrat que l'emissor pugui admetre explícitament les formes o construccions *a* o *b* (o *c*), en el mateix moment d'exposar-ho ha de fer servir forçosament *a* o *b* (o *c*). Encara més segons Berrendonner, ja que

66. Consultat Joan Ramon Solé, tècnic de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, el gener de 2008, ens va informar que a hores d'ara no es té notícia que s'hagi plantejat als tribunals aquest conflicte. No seria inútil situar aquesta doble autoritat en el context, per exemple, de l'estatus que té la Universitat de les Illes Balears en l'Estatut d'autonomia balear; o de la relació que té la Real Academia Española amb les acadèmies hispanoamericanes; o del tractat per la llengua neerlandesa entre Holanda i la comunitat flamenca de Bèlgica.

«la maxime du locuteur-grammairien est en réalité: “Le bon Usage, c’est mon usage”». I en la història recent de la codificació del català, només cal recordar la importància que s’ha donat a la prosa de Pompeu Fabra. En la secció següent, plantejarem fins a quin punt aquesta circumstància no treu claredat al discurs normatiu.

3. EL MISSATGE

Pel que fa al segon element de tot discurs, el missatge, creiem pertinent plantejar per a l’anàlisi de la claredat del discurs normatiu oficial català els factors que comentem a continuació, ordenats segons la importància que creiem que tenen.

En primer lloc, cal tenir en compte l’heterogeneïtat del que podem anomenar «corpus normatiu» de l’IEC. Joan Solà (*Sintaxi normativa*, 1994) adopta les següents obres com a «normativa gramatical i lèxica del català»: la gramàtica fabriana de 1933 i el DGLC de 1932, «amb les aportacions o modificacions que l’IEC ha fet a les dues obres», cosa que ens porta a tenir en compte els «documents normatius» publicats per aquesta institució i a incloure-hi la segona edició del DIEC (2007). Nosaltres hi afegim qualsevol altre document de l’IEC que contingui prescripcions, com les propostes per a un estàndard oral (PEO) i la versió electrònica de la *Gramàtica de la llengua catalana* (GLC) que l’IEC té en curs. Aquest corpus presenta una heterogeneïtat d’entrada cronològica: des de la gramàtica oficial de 1933 fins a la GLC actualment en curs. Però, a més, inclou documents amb formats, intencions i compleció diversos: pel que fa al format, inclou gramàtiques, un diccionari i documents més o menys monogràfics; pel que fa a l’àmbit, comprèn documents centrats només en l’ús oral (PEO) i obres (gramàtiques i diccionari) que no queda clar sempre si afecten l’ús escrit i l’ús oral o només l’escrit; i, pel que fa a la compleció, inclou obres acabades (malgrat que se’n puguin anar fent reedicions) i una de provisional. Per tant, segons quina consulta es faci al corpus normatiu de l’IEC, la resposta pot ser múltiple.

La segona circumstància més important pel que fa al missatge normatiu és que la seva illocutivitat no sempre és clara, ja que no sempre és explícita. Berrendonner analitza exhaustivament les estratègies retòriques del discurs normatiu francès. Per la nostra banda, hem fet una breu cerca dels recursos retòrics de la *Gramàtica catalana* de Fabra de 1933 (Fabra, 1995) seguint la proposta d’aquest analista del discurs. En serien un tast: falses descripcions («hom empra generalment l’accent greu», p. 13), l’ocultació de l’emissor («les dues vocals en contacte es consideren com a pertanyents a dues síl·labes diferents (doncs: an|gú|ni|a)», p. 11), remissió als col·legues («Sobre el gènere dels noms de cosa, hom pot consultar el *DICCIONARI GENERAL*», p. 30), al·lusió per el·lipsi a una necessitat anònima («Cal, però, donar la preferència als plurals en gs», p. 33), verbs performatius («De les dues pronunciacions, *sembla* preferible la segona», p. 33) o al·lusions per el·lipsi al

lector («Aquests plurals arcaics es troben encara avui *usats prou sovint en la llengua escrita*», p. 33). Les formulacions d'aquests exemples i d'altres, com *és aconsellable*, *és preferible*, *és admissible* o *és tolerable*, colloquen el consultant prototípic de les obres normatives en un dilema: s'han d'interpretar literalment com a meres descripcions, com a meres constatacions, com a mers consells o orientacions, o, al contrari, s'ha d'entendre que hi ha una il·locutivitat clarament instructiva malgrat la prudència o la cortesia de l'enunciat? Cal pensar que el consultant prototípic d'aquestes obres busca —encertadament o no, això ja és una altra qüestió— una solució única inapel·lable, que pot estar en contradicció amb el que ell fa o creu que s'ha de fer: formulacions com les esmentades no tallen discussions eternes sobre aquestes solucions. I, en el cas de Fabra 1933 —gramàtica oficial vigent, no ho oblidem—, la situació és més greu: el consultant informat sap que el destinatari immediat del seu discurs era el lector de 1933, moment en què Fabra —com no es cansava de declarar— realment feia *propostes* —vegeu el pròleg de Carles Riba a la segona edició del DGLC— a uns destinataris escollits (els escriptors). Òbviament, qui necessita el 2008 saber quina és una solució oficial i consulta aquesta gramàtica ja no n'és el destinatari original.

En tercer lloc d'importància pel que fa a factors que afecten la percepció de la il·locutivitat del discurs normatiu, creiem que hi ha els casos de múltiple opció, ja comentats abans. D'una banda, al consultant no professional de la llengua —no podem deixar d'esmentar que potser caldria *educar sociolingüísticament* la població— que busca solucions úniques, d'entrada el pot desconcertar que l'autoritat que ell creu que li resoldrà el dubte d'alguna manera li reboti la responsabilitat dient-li que ha de tenir en compte el registre o la varietat que fa servir. Però, de l'altra —i potser aquest fet és més important—, al consultant expert no se li escapa que inevitablement l'emissor fa servir unes tries lingüístiques entre les múltiples formes acceptades en pla d'igualtat. Amb la qual cosa, el receptor pot arribar a la conclusió que ha de fer servir la tria de l'emissor malgrat que l'altra o les altres opcions són plenament acceptades: en cas de dubte, farà el que l'emissor fa i rebutjarà les altres possibles opcions que l'emissor li diu que pot fer. Avançant-nos una mica en el nostre discurs, direm que malgrat que l'IEC accepta la frase *L'apartat cinqué estableix estes dos regles tal com sempre s'han establert*, el consultant arribarà a la conclusió —veient l'ús de l'IEC en les seves obres— que és «millor», «més correcte», *L'apartat cinqué estableix aquestes dues regles tal com sempre s'han establert*.

I, finalment, en quart lloc en importància, sobretot perquè és una circumstància que afecta la il·locutivitat del discurs de l'IEC per als valencians, hi ha el fet de la concurrència del discurs de l'AVL. Situant-nos en una perspectiva comunicativa, el missatge de l'IEC és interferit pel de l'AVL, que constituiria, doncs, un «soroll» que dificultaria la comunicació entre l'IEC i una part dels destinataris que per llei li corresponen.

4. EL RECEPTOR

Tant l'IEC com l'AVL són molt conscients de quin és el destinatari dels seus documents. Per la seva banda, l'IEC, per una part, s'adreça tant als «professionals» (o als «locutors professionals» o als «mitjans auditiu i audiovisuals, l'ensenyament en general i qualsevol altre ús públic de la llengua») com a la «comunitat lingüística històrica» (o a «lectors de procedència diversa» o a «la massa parlant catalana» o «a tots els catalanoparlants, sigui quin sigui llur territori» o als «usuaris afectats» o a «persones que ja tenen un coneixement del català»), i, per l'altra, afirma a la GLC que «aquesta no és una obra per a ensenyar a llegir i escriure, no és una gramàtica per a l'escola o per a iniciar uns estudis sense coneixements previs; tampoc no és potser la gramàtica que hauria fet un lingüista professional per a ús i avaluació dels col·legues». Si agafem, doncs, aquestes obres com el corpus normatiu oficial, veiem que tenen destinataris heterogenis.

Per la seva banda, l'AVL diu que «pretén abastar el conjunt de l'àmbit geogràfic valencià» (p. 13). Per tant, s'adreça a tots els seus parlants, que constitueixen, no cal dir-ho, també un col·lectiu molt heterogeni.

D'entrada, veiem, doncs, que el públic a qui adrecen les seves obres l'IEC i l'AVL és molt nombrós i heterogeni: una distinció molt rellevant és la que es pot establir a partir de la referència freqüent de l'IEC als «professionals» —que en alguns moments sembla que són destinataris *directes* o *immediats*, mentre que la comunitat en general, almenys pel que fa a algunes obres, seria un destinatari *indirecte* o *mediat*. Però no és aquesta l'única circumstància relativa al receptor que pot dificultar la perlocució del missatge de l'IEC.

En primer lloc, creiem que es pot dir que hi ha una *hipersensibilització* en determinats parlants, sobretot al voltant d'unes quantes formes que han esdevingut emblemàtiques de les disputes lingüístiques.⁶⁷ Ja hem comentat abans que la consulta d'una obra normativa es pot caracteritzar com una situació comunicativa en què el consultat és un emissor que interpel·la la institució normativa (en aquests moments, doncs, el receptor); aquesta institució, de fet, respon (constituïnt-se aleshores com a emissora) quan el consultant llegeix (aleshores, doncs, receptor) la norma sobre el seu dubte. No és inversemblant pensar que el consultant tingui un *prejudici* sobre la forma que consulta, que pot ser molt ferm, sobretot si la consulta és fruit d'una discussió amb un altre parlant. És en aquesta situació que formulacions de la institució normativa en què la locució («s'usa», «és preferible», etc.) i la il·locució («fes X i no Y») poden ser enteses com a diferents i poden generar dubtes, incerteses o interpretacions parcials o «interessades».

67. En la frase que hem elaborat en recollim unes quantes. Vegeu més endavant.

En segon lloc, l'IEC du a terme la seva comesa en ple segle XXI, que és en el domini lingüístic català el segle, d'una banda, de la «cultura del *no*», i, de l'altra, del respecte per la diversitat. La cultura del *no* es podria definir com el rebuig sistemàtic d'entrada a qualsevol sacrifici particular en detriment d'un benefici general: en termes lingüístics es podria formular amb la pregunta «Per què he de renunciar a fer servir tal forma o estructura en situacions formals?» Pel que fa al respecte per la diversitat, és general en molts àmbits de la vida una declaració d'intencions de preservar la diversitat: molts parlants estenen aquesta voluntat a les varietats dialectals, que creuen en perill a causa del procés d'estandardització. Per tant, l'objectiu de trobar una modalitat estàndard topa, d'una banda, amb l'existència de formes o estructures convertides en símbols d'opcions personals i, de l'altra, amb la por de perdre les formes tradicionals de les diferents contrades.

En tercer lloc, es podria qualificar *grosso modo* el receptor del discurs normatiu català d'un parlant amb una concepció sociolingüística inadequada per entendre moltes de les formulacions d'aquest discurs. Així com és adequat que el consultant dels textos oficials esperi que l'ortografia tingui solucions úniques, en morfologia és difícil, i és impossible en sintaxi, lèxic i fonètica. «Seria certament absurd que en sintaxi hom pretengués d'establir normes rígides», deia Fabra a *L'obra de depuració del català* el 1924. El consultant de les obres normatives, per tant, necessita entendre, no només el concepte de *correcció*, sinó també el de *adequació*.

5. ANÀLISI DE LA FRASE ELABORADA

Tenint en compte tot el que hem anat suscitant, pot la comunitat lingüística saber si la frase «L'apartat *cinqué establix estes dos regles* tal com sempre s'han *establit*» és correcta? Traduint-ho a termes discursius: queda clara la il·locució de l'IEC i la de l'AVL pel que fa a les formes marcades en cursiva en aquesta frase?

El resum de les conclusions a les quals pot arribar un consultant que busqui el grau de normativitat atorgat per l'IEC a les cinc formes discutides (*cinqué, establix, est(e), dos* femení i *establit*) és el següent:

a) S'ha d'escriure *cinquè*, però la GLC constata que els valencians fan servir *cinqué*; com que no es prohibeix explícitament aquesta accentuació enlloc, si sóc valencià puc fer com es fa *normalment* al País Valencià.

b) Pel que fa a *establix*, no només se'n constata la vigència, sinó que en la PEO s'afirma que *estableix*, al País Valencià, és pròpia dels registres *molt* formals, i la SF (1996: 151) la dóna com a forma secundària; per tant, si sóc valencià faré servir *establix*.

c) Pel que fa a *est(e)*, només la GLC el reserva als registres no formals. Si sóc valencià, segons quines fonts hagi consultat, en registres formals faré servir aquesta forma no reforçada.

d) Pel que fa a *dos/dues*, Fabra 1933 només admet la forma dual, la PEO i la GLC reserven la forma invariable per als registres informals i el DIEC la dóna en segon lloc, però sense cap distinció explícita. Si sóc valencià, puc pensar que Fabra no va tenir en compte la forma invariable i que el DIEC m'autoritza a fer-la servir sense restriccions; només si consulto la PEO o la GLC, entendre que és una forma col·loquial.

e) Quant a *establit*, Fabra no l'esmenta i les altres obres de l'IEC la donen en segon lloc: si sóc valencià, puc pensar que Fabra no la va tenir en compte i que les altres obres m'autoritzen sense restriccions a fer servir aquest participi.

f) Per tant, en un registre formal un valencià està *autoritzat* a escriure i dir *L'apartat cinqué establix estes dos regles tal com sempre s'han establitz*, segons quines fonts de l'IEC hagi consultat.

Si es comparen les prescripcions de l'IEC amb les de la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV) de l'AVL, el resultat és el següent:

a) En el cas de *cinqué* (§ 5.1.2), es pot dir que a la GNV hi ha una constatació *simètrica* a la de la GLC: a la GLC es constata que els valencians fan servir l'accent agut; a la GNV es constata que «d'acord amb la pronunciació d'altres parlars, també s'ha introduït entre alguns sectors valencians l'hàbit d'usar l'accent greu en paraules com les anteriors, amb l'objectiu de reduir les divergències amb les grafies generalitzades en la resta del nostre idioma. Encara que es pronuncien amb e tancada, és admissible [*cursiva nostra*] escriure amb accent greu [...] *cinquè* [...]». Per tant, un valencià que vulgui convergir amb la resta de parlants ho pot fer.

b) Pel que fa a la tipologia de verbs incoatius com *establix*, en la prescripció de la GNV (§ 29.3.2) s'observa una ordenació inversa a la de la GLC de les dues formes (*servix/serveix*) i una classificació en peu d'igualtat «en la llengua escrita», a diferència de la PEO, que situa *serveix* en registres molt formals, i de la SF (1996: 151), que la dóna com a secundària. Per tant, seguint la GNV, un valencià pot «escriure» sense restriccions els incoatius en *-eix*.

c) Pel que fa al demostratiu *estes*, la GNV dóna a la taula 16.1 una ordenació inversa a la de la GLC de les dues formes (*este/aquest*) i afirma que «tant les formes simples com les reforçades són pròpies del valencià, i resulten igualment vàlides»; a continuació hi ha una *constatació* dels àmbits d'ús habituals de cada forma. Per tant, seguint la GNV, un valencià pot escriure sense restriccions els demostratius reforçats.

d) Quant a la variabilitat de *dos*, la GNV (§ 18.3.2) esmenta que «el cardinal *dos* també admet [*cursiva nostra*] variació de gènere en els registres formals: *dos llibres i dos llibretes* o *dos llibres i dues llibretes*». La prescripció, doncs, és inversament simètrica a la d'aquelles obres de l'IEC que admeten les dues possibilitats. Tanmateix, un valencià pot escriure *dues*.

e) Pel que fa al participi *establit*, la GNV (§ 30.2.4.4) fa l'«observació» que «en alguns parlars també presenten participis en *-ert* els verbs [...] *establit* [...]»

([...] *establert*, [...]). En valencià, com en els parlars baleàrics, *estos* [*cursiva nostra*] verbs adopten formes febles regulars ([...] *establit* [...]). En aquest cas, un valencià ha de continuar fent el que fa, que coincideix amb l'ús dels balears.

f) Com a conclusió final, doncs, cal dir el següent. No sols és possible, seguint la GNV, dir o escriure la frase en qüestió amb les formes més generals de la llengua (*cinquè, estableix, aquestes, dues, establí*⁶⁸), sinó que, seguint segons quines obres de l'IEC, es pot arribar a conclusions diferents segons el cas.

6. L'ÚS DE LES FORMES TRIADES

Qualsevol persona amb una mica de paciència pot comprovar mitjançant cerques en les versions electròniques dels documents de l'IEC i la GNV de l'AVL que fan servir sistemàticament les formes oposades de les cinc qüestions analitzades: l'IEC accentua obertes les *es* dels mots com *cinquè* i fa servir els incoatius en *-eix*, les formes reforçades dels demostratius, la forma variable *dues* i els participis en *-ert*; l'AVL accentua tancades les *es* dels mots com *cinquè* i fa servir els incoatius en *-ix*, les formes no reforçades dels demostratius, la forma invariable *dos* i els participis en *-it*.

7. PER QUÈ NO ÉS «CLAR» EL DISCURS NORMATIU CATALÀ?

La conclusió que es deriva de totes aquestes reflexions és que el missatge de l'IEC sobre determinades qüestions (com ara les cinc que hem analitzat) pot tenir un efecte perlocutiü divers: segons quin parlant consulti segons quin document oficial (Fabra 1933, les PEO, el DIEC, la GLC o SF 1996) pot arribar a conclusions diferents sobre el que *ha de* dir o escriure o el que *pot* dir o escriure. Això es deu a circumstàncies relacionades amb aquests missatges: una certa polifonia (missatges diferents en documents diferents), una il·locutivitat ambigua (missatges que locutivament són consells, preferències o meres constatacions), l'admissió de més d'una possibilitat amb jerarquitzacions (no sempre comprensibles per al consultant) o sense i, finalment, el fet que en certs casos de més d'una possibilitat es constata que, inevitablement, l'IEC en fa servir una sistemàticament en detriment de l'altra o les altres. A aquestes circumstàncies imputables al missatge mateix de l'IEC, cal afegir-hi que un sector de la comunitat rep missatges diferents sobre les mateixes qüestions d'un altre emissor, també amb una *certa* autoritat legal i moral: el receptor valencià pot dubtar de quina institució ha de seguir.

Aquesta situació exposada d'aquesta manera pot portar el lector a considerar que l'IEC és un emissor poc fiable. I, de fet, cal reconèixer que, de moment, és així, en el sentit que no és una situació desitjable que, segons quin document es con-

68. Aquesta forma és compartida amb els balears; és, doncs, d'«àmbit general».

sulti, la prescripció sigui una o una altra, que no hi hagi unes normes clares i tallants i que no hi hagi una solució única per a cada dubte.

Però les preguntes, a continuació, són: es poden unificar les prescripcions dels diferents documents? Pot haver-hi normes clares i tallants per a totes les qüestions? Pot haver-hi una solució única per a cada dubte?

Pel que fa a la primera pregunta, cal esperar que amb la publicació de la GLC es completarà la revisió de l'obra normativa de Fabra i el corpus normatiu quedarà fixat en tres obres: la GLC, el DIEC i les PEO. Cal esperar que el consultant trobarà, si no la mateixa informació, almenys els mateixos criteris en les prescripcions. I, si hi ha informació exclusiva d'algun tipus de documents, que quedi explícit: és pertinent la distinció entre oral (en registres informals i en registres formals) i escrit (que sembla que sempre sigui formal), o potser caldria pensar en una distinció entre informal (oral o escrit) i formal (oral o escrit)?

Pel que fa a la qüestió de les normes clares i tallants i de les solucions úniques, ningú que es dediqui a la normativa no pot defensar que, almenys per a determinades qüestions de sintaxi i de lèxic, siguin possibles ni tan sols operatives. Per tant, l'IEC és un emissor, com qualsevol emissor normatiu, que es veu obligat a formulacions com les esmentades.

Pel que fa a la concurrència de l'AVL, hi ha una qüestió de fons, que és la de si la seva existència compromet la comunicació entre l'IEC i la comunitat valenciana catalanoparlant. La resposta és que no *necessàriament*: la consideració de la Universitat de les Illes Balears com a organisme consultor en normativa lingüística o l'existència de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (que ha elaborat documents normatius) no ha generat un debat com el que ha generat l'AVL, perquè la seva actuació s'ha vist com un complement de la feina de l'IEC. Pel que fa a les cinc qüestions analitzades en aquest treball, s'ha vist que la redacció de les prescripcions *permet* als valencians fer servir les formes convergents amb les de la tradició normativa general i valenciana d'abans del Govern del Partit Popular al País Valencià. S'endevina un intent d'equilibri en aquesta obra perquè el parlant es trobi còmode en la tradició que prefereixi. No és altra cosa que donar pas a la sentència clàssica, segons la qual l'ús decideix: què condiciona aquest ús ens portaria ara massa lluny. Aquí podem encetar la reflexió recuperant el que ja hem dit anteriorment sobre la situació que es crea en els casos en què la prescripció admet més d'una forma però inevitablement l'emissor en fa servir una sistemàticament: és a dir: qui *codifica* (diu què es pot dir o escriure) *estandarditza* (tria sistemàticament una entre diverses opcions). I en aquest sentit cal dir que la modalitat estàndard usada en la GNV prefereix sistemàticament les formes classificades com a exclusives del valencià. Però com cal qualificar la modalitat estàndard usada en els documents de l'IEC? Si contestem a la vista de l'anàlisi de les cinc formes (*cinquè, estableix, aquestes, dues i establert*), cal dir que l'ús

sistemàtic de quatre d'aquestes formes (*cinquè, estableix, aquestes i dues*) està dins del possible model de la GNV; l'ús sistemàtic d'*establert*, en el moment actual, és una tria pròpia del Principat.

Finalment, en aquesta situació indesitjable (però, en part, inevitable) de poca claredat, no hi té poca responsabilitat el receptor dels missatges normatius. L'IEC i l'AVL s'adrecen tots dos, tant als «professionals» com als parlants en general. Tant entre els uns com entre els altres hi ha gent amb molta hipersensibilització, practicant de la cultura del *no* i amb respecte per la diversitat i amb una formació inadequada per entendre molts dels missatges normatius. Tot això, agreujat pel fet que aquests receptors interpel·len els documents normatius en moments de necessitat de solucions, ben sovint amb urgències, cosa que no afavoreix la comprensió de certes distincions o matisos.

Per tant, els missatges normatius aconseguirien la seva perlocutivitat, serien més clars pel que fa al que pot o ha de dir el parlant, si la formació i l'actitud del receptor fossin adequades per entendre la illocutivitat del discurs normatiu. Pel que fa a la formació, per exemple, cal que entengui que no és el mateix establir una ortografia que fixar normativament la pronúncia, la morfologia, la sintaxi o el lèxic, actuació en la qual és inevitable admetre variació. Pel que fa a l'actitud, cal abandonar la hipersensibilització al voltant de certes formes i, seguint paraules del mateix Fabra, acceptar disciplinadament que s'hagi triat una solució que no era la nostra, si es demostra que acaba essent l'acceptada. Pel que fa a la cultura del *no* i del manteniment de la diversitat, no se'ns acut altra proposta que plantejar-se el cèlebre *No et preguntis què pot fer el país per tu, sinó que pots fer tu pel país*: el benefici de renunciar en àmbits formals a una forma pròpia per una de general comporta el benefici de comunicar-se amb tota la comunitat lingüística. La qual cosa, com el mateix IEC ha dit moltes vegades, no comporta deixar de dir res en l'àmbit col·loquial.

JOAN COSTA CARRERAS
Universitat Pompeu Fabra

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006). *Gramàtica normativa valenciana*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- (2007a). *Declaració institucional de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua sobre el nom i entitat del valencià i sobre la normativa oficial vigent* [en línia]. <<http://www.iceta.org/declaavl.pdf>> [Consulta: 16 juny 2007]
- (2007b). *Dictamen de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià* [en línia]. <http://www.ajuntamentdebenicarlo.org/pdo/ppdoshostd.php3?&i_pdo=2865&g_idioma=&gif=&i_url=>> [Consulta: 16 juny 2007]

- BERRENDONNER, Alain (1982). *L'éternel grammairien: Étude du discours normatif*. Berna: Peter Lang. (Sciences pour la Communication; 1)
- BIBILONI, Gabriel (2007a). «Gramàtica valenciana». A: *El blog de Gabriel Bibiloni* [en línia]. <<http://www.bibiloni.cat/blog/index.php?s=AVL&image.x=0&image.y=0>> [Consulta: 16 juny 2007]
- (2007b). «Llengua estàndard en una situació de normalitat». A: STRUBELL, Miquel. *El català: Un debat a finals del segle xx: de la normalització a la normalitat* [en línia]. <http://bibiloni.cat/textos/estandard_normalitat.htm> [Consulta: 16 juny 2007]
- FABRA, Pompeu (1995). *Gramàtica catalana*. Facsímil de la 7a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. [1a ed., 1933]
- GARVIN, Paul L. (1992). «La langue standard. Concepts et processus». A: MARÍ, Isidor [ed.]. *Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. IV. Àrea 3. Lingüística social*. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears: Fundació Congrés de Cultura Catalana, p. 503-514.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1991). *Llei 8/1991, de 3 de maig (DOGC 1440, del 8), sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans* [en línia]. <http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/gc_llei8_1991.pdf> [Consulta: 16 juny 2007]
- (1998). *Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística* [en línia]. <<http://www6.gencat.net/llengcat/legis/cat/lpl.htm>> [Consulta: 16 juny 2007]
- (2007). *Estatut d'autonomia de Catalunya* [en línia]. <http://www.gencat.net/generalitat/cat/estatut/titol_preliminar.htm> [Consulta: 16 juny 2007]
- GENERALITAT VALENCIANA (1983). *Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià* [en línia]. <http://www.rlgv.gva.es/almacenes/resultados/index.htm?no_cache=1&L=1&user_rlgv_pi_search_page%5BstUIDs%5D=273%2C144&user_rlgv_pi_search_page%5BuidDisp%5D=144> [Consulta: 16 juny 2007]
- (1998). *Llei 7/1998, de 16 de setembre, de la Generalitat Valenciana, de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua* [en línia]. <http://www.alicante-ayto.es/docu_val/ompv/ley_7-1998.pdf> [Consulta: 16 juny 2007]
- (2002). *Decret 158/2002, de 17 de setembre, del Govern Valencià, pel qual aprova el Reglament de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) [2002/9996]* [en línia]. <<http://www.avl.gva.es/PDF/REGLAMENT.pdf>> [Consulta: 16 juny 2007]
- (2006). *Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana* [en línia]. <http://www.rlgv.gva.es/almacenes/resultados/index.htm?no_cache=1&L=1&user_rlgv_pi_search_page%5BstUIDs%5D=25&user_rlgv_pi_search_page%5BuidDisp%5D=25> [Consulta: 26 gener 2008]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007a). *Estatuts de l'IEC* [en línia]. <<http://www.iec.cat/gc/ViewPage.action?siteNodeId=584&languageId=1&contentId=2873>> [Consulta: 16 juny 2007]
- (2007b). *Diccionari de la llengua catalana*. [en línia]. 2a ed. <<http://dlc.iec.cat/>> [Consulta: 20 juny 2007]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (1996). «Sobre diversos punts de la normativa verbal i l'estàndard oral dels demostratius». A: *Documents de la Secció Filològica*. Vol. III. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 147-152.
- (1999). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana II. Morfologia*. 4a ed. rev., 1a reimpr., corregida. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (2007). *Gramàtica de la llengua catalana* [en línia]. <<http://www2.iec.cat/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>> [Consulta: 20 juny 2007]
- MINISTERI D'EDUCACIÓ I CIÈNCIA (1976). *Real decreto 3118/1976, de 26 de noviembre, por el que se otorga reconocimiento oficial al «Institut d'Estudis Catalans»* [en línia]. <http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=1977/01867# analisis> [Consulta: 16 juny 2007]
- RODEJA COLOMA, Marta (2007). *L'IEC i l'AVL: dues institucions, una mateixa llengua*. [Treball acadèmic de quart curs presentat a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra el juny de 2007]
- SOLÀ, Joan (1994). *Sintaxi normativa*. 2a ed. Barcelona: Empúries.